

2014 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 10 april 2014 att ge skatteutskottet, utbildningsutskottet och arbetsmarknadsutskottet möjlighet att yttra sig över proposition 2013/14:100 2014 års ekonomiska vårproposition samt de motioner som väckts med anledning av propositionen, i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Arbetsmarknadsutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen och motionerna 2013/14:Fi13 (S), 2013/14:Fi14 (MP), 2013/14:Fi12 (SD) och 2013/14:Fi11 (V), i de delar som berör utskottets beredningsområde.

I yttrandet behandlar utskottet läget på arbetsmarknaden, utgiftsutvecklingen för de kommande åren, regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och uppföljningen av sysselsättningspolitiken samt oppositionspartiernas förslag i motsvarande delar.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och anser att förslaget i proposition 2013/14:100 bör tillstyrkas. Utskottet avvisar oppositionspartiernas förslag och anser att dessa bör avstyrkas.

I ärendet finns tre avvikande meningar från (S), (MP) och (V).

Utskottets överväganden

Utskottet behandlar nedan 2014 års ekonomiska vårproposition i de delar som berör utskottets beredningsområde. Behandlingen begränsar sig därmed till regeringens förslag och bedömningar när det gäller riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, inklusive den makroekonomiska utvecklingen, utgiftsutvecklingen för utgiftsområdena 13 och 14 samt uppföljningen av sysselsättningspolitiken.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. Även dessa behandlas i motsvarande delar.

Propositionen

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken m.m.

Regeringen anser enligt vad som anförs i proposition 2013/14:100 att en viktig förklaring till att Sverige har klarat den ekonomiska krisen bättre än många jämförbara länder är att Sverige gick in i krisen med stora överskott i de offentliga finanserna. Det har gjort att regeringen har kunnat genomföra kraftfulla åtgärder för att upprätthålla jobb och välfärd. Regeringen menar att Sverige i förhållande till ett flertal länder i vår omvärld har klarat sig väl och att det faktum att arbetslösheten ändå har ökat sedan 2006 till stor del beror på att fler sökt sig till arbetsmarknaden.

Regeringen gör bedömningen att den högre ekonomiska tillväxten förväntas leda till att sysselsättningen ökar något mer än arbetskraften 2014 och 2015. Arbetslösheten bedöms därmed minska, men återhämtningen kommer att gå långsamt, framför allt till följd av en svag utveckling av den globala efterfrågan. Först 2018 bedöms arbetslösheten ha minskat till ca 6 procent, vilket motsvarar ca 4 procent enligt den äldre definitionen samtidigt som sysselsättningsgraden för personer i åldern 15–74 år har ökat till 67 procent och för personer i åldern 20–64 år ökat till ca 82 procent. Det betyder att arbetslösheten bedöms vara drygt 1 procentenhet lägre 2018 än 2006. Sysselsättningsgraden för personer i åldern 20–64 år respektive 15–74 år bedöms öka med knappt 3 procentenheter respektive drygt 1 procentenhet mellan 2006 och 2018. Skulle den svenska finanspolitiken läggas om, genom exempelvis skatteförändringar som sammantaget håller tillbaka arbete, företagande och investeringar, kommer den svenska arbetsmarknaden enligt regeringens bedömning att utvecklas påtagligt sämre än i denna prognos.

Den höga arbetslösheten är enligt regeringen en av de mest angelägna utmaningarna för politiken. Särskilt viktigt är att motverka långtidsarbetslöshet och höja sysselsättningen i grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. När det gäller åtgärder för att minska långtidsarbetslösheten har politiken i första hand inriktats på att motverka att fler blir långtidsarbetslösa, bl.a. genom

att stärka och stödja de arbetslösas sökarbete, t.ex. genom införandet av en s.k. aktivitetsrapport. För att stärka jobbchanserna för dem som redan blivit långtidsarbetslösa har regeringen bl.a. infört jobb- och utvecklingsgarantin samt nystartsjobb och andra lönesubventionerade anställningar för dem som varit utan arbete en ännu längre tid. Regeringen undersöker också möjligheterna att på sikt ge stöd till arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa med yrkesintroduktionsavtal.

När det gäller åtgärder för att underlätta arbetsmarknadsinträdet för unga redovisar regeringen ett antal åtgärder som den anser har vidtagits för att höja ungas kompetens och för att öka efterfrågan på unga, bl.a. reformer av utbildningssystemet, sänkta socialavgiften för unga, yrkesintroduktionsavtalen och den sänkta mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster samt jobbgarantin för ungdomar. När det gäller att stärka utrikes föddas möjligheter på arbetsmarknaden nämner regeringen ett antal åtgärder som har vidtagits för att bemöta de särskilda svårigheter som utrikes födda möter, bl.a. etableringsreformen, instegsjobben och särskilda stimulansmedel till vissa kommuner för att stärka områden med stort utanförskap. Regeringen anser att en viktig del i det fortsatta arbetet för att stärka utrikes föddas möjligheter på arbetsmarknaden är att höja deras kompetens, att validering kan vara ett viktigt instrument och att det är viktigt att bryta det utanförskap som präglar många socioekonomiskt svaga områden, bl.a. genom att förbättra kvaliteten i skolorna i dessa områden. För att öka möjligheterna till sysselsättning för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har regeringen bl.a. gett ökade resurser till subventionerade anställningar och möjliggjort att dessa subventioner kan utnyttjas mer flexibelt. Vidare har en fyraårig satsning på utvecklingsanställningar vid Samhall gjorts.

Regeringen anför vidare att den fortsätter arbetet med att skapa förutsättningar för en bättre fungerande matchning på arbetsmarknaden och pekar på att Arbetsförmedlingens uppdrag är centralt i detta sammanhang. Därför har regeringen tillsatt en utredning med uppdraget att göra en bred översyn av myndigheten (dir. 2014:15). För att kunna svara mot de förändrade förutsättningarna på arbetsmarknaden har Arbetsförmedlingens uppdrag också tydliggjorts avseende behovet av att kunna erbjuda insatser tidigt i arbetslöshetsperioden, ha väl fungerande arbetsgivarkontakter och att effektivt kunna stödja rörlighet på arbetsmarknaden. Regeringen pekar slutligen på att den genom trepartssamtalen vill ta till vara och stödja initiativ som förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt.

Utgiftsutveckling för utgiftsområdena 13 och 14

Den beräknade utgiftsutvecklingen för utgiftsområdena 13 och 14 framgår av nedanstående tabell.

Utgifter för utgiftsområdena 13 och 14 under 2013–2018

Miljoner kronor

Utgiftsområde	2013	2014	2014	2015	2016	2017	2018
	Utfall	Anslag	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat	Beräknat
13 Integration och jämställdhet	8 836	12 462	13 256	15 869	17 045	16 739	15 307
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	69 721	70 375	69 570	66 277	63 506	63 253	63 320

Källa: Prop. 2013/14:100.

När det gäller volymförändringar inom utgiftsområde 13 redovisar regeringen bl.a. att antalet asylsökande 2013 uppgick till 43 200 och antalet under 2014–2018 förväntas uppgå till mellan 53 600 och 58 100 per år. Utgifterna för asylmottagningen, kommunersättningarna för flyktmottagande och etableringsersättningen beräknas följaktligen stiga under prognosperioden. År 2013 uppgick antalet kvarstående som omfattas av etableringsuppdraget till 22 900 och motsvarande antal under 2014–2018 beräknas variera mellan 36 200 och 52 500 per år.

När det gäller volymförändringar inom utgiftsområde 14 anför regeringen att arbetslösheten i princip var oförändrad under 2013 och väntas sjunka 2014 och 2015. Den förväntade nedgången i arbetslösheten leder till minskande utgifter för arbetslöshetsförsäkringen och de arbetsmarknadspolitiska programmen under 2014 och 2015. Arbetslösheten väntas sjunka ytterligare under 2016–2018, vilket bidrar till att antalet personer i de arbetsmarknadsrelaterade transfereringssystemen fortsätter att minska. I takt med de fallande volymerna väntas också utgifterna minska.

När det gäller förändringar till följd av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder anför regeringen att den inom arbetsmarknadspolitiken bl.a. föreslår stärkta anställningsstöd för långtidsarbetslösa. Denna reform beräknas öka utgifterna inom utgiftsområde 14 med 200 miljoner kronor 2014 och 400 miljoner kronor årligen under 2015–2017. Samtidigt upphör tidigare temporära satsningar. Den tidigare förstärkningen av Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader minskar successivt under prognosperioden och programinsatser för korttidsarbetslösa minskar fr.o.m. 2014. Därutöver innebär övergången till en ny programperiod inom Europeiska socialfonden under 2014–2020 tillfälligt minskade utgifter i samband med infasningen av den nya programperioden.

Uppföljning av sysselsättningspolitiken

Regeringen anför att sysselsättningspolitikens viktigaste uppgift sedan regeringen tillträdde 2006 har varit att varaktigt öka sysselsättningen, i första hand genom minskat utanförskap. Inriktningen på politiken är en kombination av

åtgärder som stimulerar både utbudet av och efterfrågan på arbetskraft samt förbättrar matchningen på arbetsmarknaden.

Regeringen bedömer att den hittills förda sysselsättningspolitiken har varit ändamålsenlig. Arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen har ökat mer sedan 2006 än vad som kan förklaras av konjunkturella och demografiska faktorer. Regeringens politik har dock hittills haft större effekt på arbetskraftsdeltagandet än sysselsättningen på grund av en dämpad efterfrågeutveckling, vilket har bidragit till att arbetslösheten fortfarande är hög.

Lågkonjunkturen har även medfört att vissa strukturella problem på arbetsmarknaden har förstärkts. Långtidsarbetslösheten har ökat och etableringen på arbetsmarknaden har försvårats för vissa grupper. Att höja sysselsättningen i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden är en av regeringens viktigaste utmaningar de närmaste åren. För att klara detta måste arbetsmarknaden bli mer inkluderande. Regeringen arbetar också för att, i samverkan med arbetsmarknadens parter, öppna upp för nya vägar in på arbetsmarknaden och ökad omställningsförmåga.

Motionerna

Socialdemokraterna konstaterar i motion 2013/14:Fi13 av Mikael Damberg m.fl. att svensk ekonomi stärks med en allt bättre utveckling i omvärlden. Men de strukturella utmaningarna består och arbetslösheten är alltför högre än i många jämförbara länder. Partiet menar att sysselsättningsgraden stigit i länder som är jämförbara med Sverige. Medan sysselsättningsgraden har sjunkit i Sverige. Sysselsättningsökningen kommer att gå långsamt och i denna låga takt kommer det att dröja många år innan Sverige åter ligger på samma nivå som gällde för sju år sedan. Arbetslösheten har bitit sig fast kring 8 procent. Det är betydligt högre än när regeringen tillträdde för nästan åtta år sedan. Ungefär 400 000 människor är arbetslösa i Sverige. Regeringen har misslyckats med sitt löfte om att bryta utanförskapet och arbetslösheten. Det senaste halvåret har arbetslösheten faktiskt stigit trots en starkare konjunkturutveckling. Frånvaron av en aktiv politik för bättre matchning – med insatser i utbildning, omskolning och kompetensutveckling – bidrar till att många människor fastnar i arbetslöshet. Utan mer effektiva insatser kommer arbetslösheten att ligga kvar på en hög nivå under åren framöver.

Socialdemokraterna framhåller att det samtidigt som arbetslösheten är hög finns ett stort antal lediga jobb i ekonomin. Matchningen mellan lediga jobb och jobbsökande har dock försämrats i Sverige sedan 2007. Regeringen har under samma period trappat ned satsningar på arbetsmarknadsutbildning och anställningsstöd till förmån för fas 3. Samtidigt används inte en stor del av de medel som avsätts till Arbetsförmedlingen på grund av vad Socialdemokraterna kallar en missriktad detaljstyrning av myndigheten. Partiet anser att behovet av reformer av Arbetsförmedlingen är betydande.

För att den samlade ekonomiska politiken ska ta tydligare steg mot full sysselsättning behöver ett sysselsättningspolitiskt ramverk utvecklas, enligt

Socialdemokraterna. Partiet menar att ett sådant ramverk stärker styrningen inom Regeringskansliet och myndigheterna för att lyfta fram nya förslag som verkar i riktning mot måluppfyllelse. Ramverket ska följa utvecklingen i sysselsättningsgraden, antalet arbetade timmar och arbetslösheten, för såväl kvinnor som män. Det sysselsättningspolitiska ramverket ska byggas kring ett tydligt mål för jobben: Socialdemokraterna ställer upp målet att antalet människor som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin mellan 2014 och 2020 ska öka så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU.

Socialdemokraterna beskriver en strategi för att nå detta mål. Partiet vill öka efterfrågan på arbetskraft genom en aktiv näringspolitik och samverkan mellan politik, näringsliv, akademi och arbetsmarknadens parter. En fungerande utbildningspolitik och en effektiv arbetsmarknad är enligt partiet avgörande för att kunna komma till rätta med arbetslösheten. Partiet vill göra omfattande satsningar inom skola, utbildning och en effektiv arbetsförmedling så att människor kan ta de jobb som finns och de nya som växer fram. Till dessa hör vad partiet kallar en 90-dagarsgaranti. Garantin innebär att den som är ung och utan arbete senast efter 90 dagar ska erbjudas ett riktigt jobb, en utbildning som leder till jobb eller en kombination av utbildning och praktik som leder vidare till jobb. Den som inte tar detta erbjudande förlorar rätten till ersättning. Partiet vill också avskaffa fas 3. Socialdemokraterna vill slutligen investera för framtiden, vilket omfattar exempelvis infrastruktur för fungerande transporter för varor och för att människor ska kunna pendla till jobbet, nya bostäder och klimatinvesteringar.

Miljöpartiet konstaterar i motion 2013/14:Fi14 av Åsa Romson *m.fl.* att arbetslösheten i dag ligger på ca 8 procent och därmed är ungefär 2 procentenheter högre än när Alliansen 2006 gick till val på att bekämpa massarbetslösheten. Sysselsättningen, mätt med det internationellt jämförbara måttet sysselsättningsgrad, var i princip oförändrad mellan helåret 2006 och 2013. Miljöpartiet anser att det för en regering som sagt sig prioritera fler jobb får sägas vara ett mycket klen result. Partiet framhåller att långtidsarbetslösheten till skillnad från sysselsättningsgraden har ökat bland både unga och äldre. Även om man mäter antalet långtidsarbetslösa unga som andel av befolkningen i stället för som andel av arbetskraften har antalet ökat kraftigt 2006. Andelen unga som varken arbetar eller studerar har under perioden 2007–2012 legat oförändrad runt 8 procent. Miljöpartiet anser att det faktum att en så stor andel av de unga varken studerar eller arbetar är ett av regeringens största misslyckanden på arbetsmarknadsområdet. Ökande långtidsarbetslöshet och utanförskap är djupt problematiskt både för individen och för samhället. Parallellt, som en spegling av relativt hög arbetslöshet och besvärande långtidsarbetslöshet, finns enligt partiet fortsatta problem med matchning på den svenska arbetsmarknaden.

Miljöpartiet anför att trots att arbetslösheten i Sverige är hög och långtidsarbetslösheten bland unga nästan har fördubblats de senaste åren, och trots att jobben är en av väljarnas viktigaste frågor i EU-valet och riksdagsvalet, har debatten om jobben svalnat. Partiet anser att det är oroväckande. Det behövs

därför en aktiv politik för nya jobb i närtid. Miljöpartiet föreslår investeringar i välfärden och gröna sektorer, vilket skapar nya jobb i hela landet på kort och lång sikt inom både privat och offentlig sektor. På kort sikt beräknar partiet att investeringar skapar 30 000 nya jobb, och genom att satsa på utbildning och kompetens blir dessutom jobben tillgängliga för fler.

Miljöpartiet anser sig ha en kraftfull politik för att bryta ungdomsarbetslösheten, som grundar sig på en politik för fler jobb, bättre matchning och fler utbildningsplatser. Många unga kan och vill driva företag men regelkrångel, byråkrati och ekonomisk osäkerhet gör att de flesta inte vågar. Partiet vill därför införa ett statligt företagslån för unga, med villkor som liknar CSN:s studielån, slopa egenavgifterna under de första två åren för alla nystartade enmansföretag med ägare under 26 år, samt utveckla starta-eget-bidraget genom att sänka åldersgränsen till 20 år och slopa kravet på att vara arbetslös.

Miljöpartiet vill satsa på lokala arbetsförmedlingar, s.k. startcentraler. Det ska vara en ”En dörr in”-verksamhet dit ungdomar kan gå redan första dagen i arbetslöshet för att få individuellt anpassad hjälp. Här ska alla personer som en ung arbetslös person kan tänkas behöva samlas, exempelvis representanter för Arbetsförmedlingen, socialtjänsten, Försäkringskassan och det lokala näringslivet. Partiet vill också att kommunerna ska erbjuda åtgärder åt arbetslösa unga upp till 25 år och aktivt söka upp dessa. Miljöpartiet vill ha fler individuella, flexibla vägar till gymnasiekompetens och föreslår en utbyggnad av folkhögskolorna och den kommunala vuxenutbildningen med sammanlagt 15 000 nya platser. Partiet vill ha fler platser på utbildningar som inriktar sig på yrken med arbetskraftsbrist, t.ex. undersköterskor och lastbilmekaniker. Miljöpartiet föreslår också införandet av vad man kallar arbetslivstrygghet, som kombinerar en inkomstförsäkring med en gemensam grundtrygghet åt alla som inte kan arbeta på grund av sjukdom eller arbetslöshet.

Sverigedemokraterna uppmärksammar i motion 2013/14:Fi12 av *Jimmie Åkesson m.fl.* att Arbetsförmedlingens senaste prognos bekräftar bilden av den svenska ekonomin som alltmer avancerad, där andelen arbeten utan särskilda kvalifikationer minskar och vice versa. Trots att arbetsgivarna generellt är positiva och planerar att utöka antalet anställda och att denna mer positiva framtidstro återfinns inom samtliga branscher väntas inte situationen för de som står långt ifrån arbetsmarknaden förbättras nämnvärt. Under 2013 ökar till och med arbetslösheten något, trots ett flertal nya jobb, och väntas bara minska marginellt under de kommande åren. Detta beror på en kraftig ökning av utbudet på arbetskraft, närmare 150 000 personer för perioden 2013–2015, vilket enligt partiet så gott som uteslutande förklaras av en fortsatt hög invandring. Sverigedemokraterna befarar att bristen på rätt utbildad arbetskraft kan komma att bli ett allvarligt hinder för tillväxten, i synnerhet efter 2015. Den stora andelen okvalificerade personer inom arbetskraften, som inte kan matchas mot någon arbetsgivare ens i en starkare konjunktur, leder i stället till en högre jämviktsarbetslöshet.

Sverigedemokraterna menar att antalet arbetslösa med svag ställning på arbetsmarknaden har ökat, medan antalet arbetslösa med starkare ställning har

minskat. Gruppen med svag ställning utgörs enligt Sverigedemokraterna till mycket stor del av utrikes födda och denna grupp väntas öka. Nästan 60 procent av de nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget har endast en för-gymnasial utbildning, varav de flesta på lägre nivå än grundskola. Faktum är att närmare hälften, 160 000 personer, av alla arbetslösa är utrikes födda, med majoriteten födda i ett utomeuropeiskt land. Det innebär enligt partiet att Sverige, genom att föra en ogenomtänkt, ansvarslös och icke behovsprövad invandringspolitik, på ett effektivt sätt nästan har dubblat sin egen arbetslöshet. Sverigedemokraterna anser att det är exceptionellt dålig politik att i det läget öka arbetskraften med än mer okvalificerad, invandrad arbetskraft.

Sverigedemokraterna vill göra det mer lönsamt att arbeta, göra det billigare och enklare att anställa, komma till rätta med den bristande matchningen på arbetsmarknaden, samt minska överutbudet av okvalificerad invandrad arbetskraft. Sverigedemokraterna vill uppnå målsättningen genom att avskaffa den allmänna löneavgiften för samtliga småföretag, genom att reformera sjuklöneansvaret för småföretagen, genom att satsa på yrkesutbildning, genom att satsa på lärlingsplatser, genom att satsa på starta eget-bidrag och på ett vidareutvecklat senior-RUT samt genom att reformera resurstilldelningen till den högre utbildningen så att den får en tydligare arbetsmarknadspolitisk koppling.

Sverigedemokraterna anser att arbetslöshetsförsäkringen ska vara garanterad samtliga medborgare som uppfyller kraven för ersättning och att den ska vara solidariskt finansierad. Partiet vill stärka arbetslöshetsförsäkringen och föreslår att taket höjs i försäkringen, att den s.k. 100-dagarsregeln återinförs och att deltidsbegränsningen slopas. Sverigedemokraterna anser vidare att det faktum att arbetslöshetsförsäkringen hanteras av arbetslöshetskassor i stället för av Försäkringskassan skapar onödig byråkrati och risk för att människor faller mellan stolarna och föreslår att ansvaret förs över till myndigheten. Sverigedemokraterna vill även på sikt se en sammanslagning av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Vänsterpartiet gör i motion 2013/14:Fi11 av Jonas Sjöstedt m.fl. bedömningen att utvecklingen på arbetsmarknaden de senaste åren sammantaget har varit nedslående. För närvarande ligger arbetslösheten på 8,1 procent (i säsongsrensade termer), vilket är 1,5 procentenheter högre än när regeringen tillträdde hösten 2006. Även sysselsättningsgraden har fallit sedan regeringen kom till makten. Mycket tyder på att den strukturella arbetslösheten, dvs. den del av arbetslösheten som inte beror på konjunkturläget, har ökat under de senaste åren. Ett tecken på detta är den mycket kraftiga ökningen av långtidsarbetslösheten. Personer med långa arbetslöshetstider löper stor risk att fastna i långtidsarbetslöshet eller helt slås ut från arbetsmarknaden. Först och främst är detta enligt partiet naturligtvis en tragedi för de individer som drabbas, men långtidsarbetslösheten för även med sig betydande samhällsekonomiska kostnader. Ett annat tecken på att den strukturella arbetslösheten har ökat är enligt partiet hur arbetslöshetens sammansättning utvecklats över tid. Antalet arbetslösa i utsatta grupper beräknas av Arbetsförmedlingen att öka till ca 255 000 personer vid slutet av 2014, vilket då kommer att motsvara ca 68 procent av

den totala arbetslösheten. Trygghet i anställningen är av stor vikt för individen men även för hela samhället eftersom det ökar möjligheterna till utveckling och omvandling av arbetsmarknaden. Under de senaste två decennierna har dock utvecklingen enligt Vänsterpartiet gått i en annan riktning. Vänsterpartiet pekar också på sambandet mellan sjunkande investeringar och stigande arbetslöshet.

Vänsterpartiet anser att regeringen har brutit ned mycket av det samhälle som vi under många år har byggt upp tillsammans. Resultatet blir en otrygg arbetsmarknad med hög arbetslöshet, ökad bostadsbrist, försämrad välfärd, ökade klassklyftor och ett mindre jämställt samhälle. Vänsterpartiet menar att Sverige har blivit ett risksamhälle där ingen längre kan lita på att de gemensamma trygghetssystemen, som sjukförsäkring och a-kassa, finns där när de behövs. Efter snart åtta år av borgerlig regering kan Vänsterpartiet konstatera att den förda politiken har inneburit att arbetslösheten har ökat med 77 000 personer. Trots massarbetslöshet präglas regeringens politik av brist på samhällsnyttiga investeringar som kan skapa jobb. Inkomstgapet mellan kvinnor och män har ökat kraftigt, och allt fler barn växer upp i fattigdom.

Vänsterpartiet menar att det överordnade målet för den ekonomiska politiken borde vara full sysselsättning, vilket enligt partiets definition innebär att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb. De nuvarande ramverken för finanspolitiken består främst av olika budgetmässiga restriktioner i syfte att säkerställa starka offentliga finanser. Vänsterpartiet menar att de finanspolitiska ramverken behöver kompletteras med ett ramverk för full sysselsättning. Partiet föreslår att det skrivs in i budgetlagen att regeringen två gånger per år ska presentera en åtgärdsplan för full sysselsättning för riksdagen. Åtgärdsplanerna bör också innehålla olika medelfristiga mål, bl.a. för arbetslösheten, sysselsättningsgraden och undersysselsättningen. På det penningpolitiska området vill Vänsterpartiet höja Riksbankens inflationsmål och komplettera det med ett mål för sysselsättningen som inte ska vara underordnat inflationsmålet.

Vänsterpartiet anser att arbetsmarknadspolitiken behöver läggas om i grunden, så att tonvikten läggs på god matchning, kunskapshöjande insatser och funktionella stöd riktade till dem som bäst behöver dem. Partiet föreslår att antalet platser i arbetsmarknadsutbildning fördubblas jämfört med i dag, liksom fler platser i yrkesinriktad utbildning i övrigt. Vänsterpartiet vill avveckla de s.k. garantiprogrammen hos Arbetsförmedlingen och i stället ge myndigheten större frihet att erbjuda arbetslösa aktiva insatser vid den tidpunkt som efter en individuell bedömning anses lämpligt. I detta ingår en avveckling av fas 3. Vänsterpartiet anser att arbetslöshetsförsäkringen behöver reformeras i grunden. Det är dock nödvändigt att snarast genomföra ett antal förändringar i syfte att återupprätta försäkringen, bl.a. en höjning av taket, golvet och ersättningsnivån. Partiet föreslår vidare att det införs en absolut gräns för hur länge en och samma person kan vara visstidsanställd innan man ges företräde till ett fast jobb. Även reglerna för inhyrning av personal från bemanningsfö-

retag bör skärpas. Den s.k. FunkA-utredningens förslag om bl.a. moderniserade lönesubventioner och effektivare administration av hjälpmedel måste enligt partiet genomföras. Vänsterpartiet vill också ge Diskrimineringsombudsmannen mer resurser och ett utökat uppdrag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlar nedan läget på arbetsmarknaden, utgiftsutvecklingen för de kommande åren, regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och uppföljningen av sysselsättningspolitiken, samt slutligen oppositionspartiernas förslag i motsvarande delar.

Arbetsmarknadsläget

Utskottet vill inledningsvis uttrycka sin tillfredsställelse över att utsikterna för den europeiska ekonomin ser ut att ljusna efter en synnerligen mörk period. Både EU- och euroländerna befinner sig enligt kommissionens vårprognos 2014 i en fas av dämpad men stabil återhämtning. Förhållandena på arbetsmarknaden började förbättras 2013. Kommissionen konstaterar emellertid att den begränsade ekonomiska tillväxten och den normala eftersläpningen mellan återhämtning och förbättringar på arbetsmarknaden gör att sysselsättningens nettoökning väntas bli blygsam på kort sikt. Arbetslösheten i euroländerna och EU beräknas i vårprognosen sjunka något under 2014. Den väntas hamna på 10,1 procent i EU och 11,4 procent i euroområdet till 2015. Kommissionen konstaterar samtidigt att det finns stora skillnader mellan länderna, exempelvis uppskattas arbetslösheten uppgå till 4,8 procent i Österrike och 26 procent i Grekland under 2014.

Utskottet kan vidare konstatera att den svenska arbetsmarknaden – i synnerhet i ett europeiskt perspektiv – till stor del tack vare regeringens reformer har kommit igenom den djupa ekonomiska krisen förhållandevis väl och nu rör sig i en alltmer positiv riktning. I det korta perspektivet noterar utskottet att *antalet sysselsatta* i åldern 15–74 år enligt Statistiska centralbyråns uppgifter under det första kvartalet 2014 uppgick till 4 659 000 personer, vilket är en ökning med 51 000 jämfört med samma kvartal föregående år. Vid en jämförelse med det första kvartalet 2006, dvs. strax innan alliansregeringen tillträdde, framgår det att hela 349 000 fler människor går till jobbet åtta år senare.

Utskottet noterar att *sysselsättningsgraden* under det första kvartalet 2014 var 64,9 procent av befolkningen, vilket är en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med för ett år sedan och med 0,6 procentenheter jämfört med innan alliansregeringen tillträdde. Även säsongsrensade och utjämnade data visar en fortsatt ökning av antalet sysselsatta. Utskottet finner det särskilt glädjande att antalet sysselsatta fortsätter att öka även bland utrikes födda, vilket det gjort de senaste tolv kvartalen. Jämfört med det första kvartalet 2013 har även antalet anställda ökat, vilket gäller såväl tidsbegränsat anställda som fast anställda.

Utskottet kan konstatera att grunden till en gynnsam sysselsättningsutveckling på lång sikt utgörs av ett ökat arbetskraftsutbud. När människor börjar söka och är redo att ta erbjudna arbeten ökar av naturliga skäl chansen att de kommer att komma i arbete jämfört med om de står utanför arbetsmarknaden. Som regeringen påpekar i vårpropositionen visade Långtidsutredningen 2011 i en analys av sambandet mellan arbetskraft och sysselsättningen att sysselsättningen anpassar sig nästan exakt proportionellt mot arbetskraften, dvs. om arbetskraften ökar med 1 procent, ökar sysselsättningen med 1 procent.

Det är därför enligt utskottets mening mycket glädjande att *arbetskraften* fortsätter att växa i Sverige. Det första kvartalet 2014 befann sig 5 096 000 personer mellan 15 och 74 år på den svenska arbetsmarknaden, vilket var en uppgång med 55 000 personer jämfört med samma kvartal 2013 och med 419 000 personer jämfört med samma kvartal 2006.

Även *arbetskraftstalet*, dvs. den andel av befolkningen mellan 15 och 74 år som befinner sig på arbetsmarknaden, det första kvartalet 2014 hade stigit till 70,9 procent, från 70,6 procent 2013 och 69,8 procent 2006. Som utskottet återkommer till nedan är denna kraftiga förskjutning i riktning mot att fler i dag står nära arbetsmarknaden ett tydligt tecken på att regeringens politik för en starkare arbetslinje har gett resultat.

Att arbetskraftsdeltagandet har ökat även i grupper med svagare anknytning till arbetsmarknaden, samtidigt som efterfrågan på arbetskraft varit svag under lågkonjunkturen, har medfört att *arbetslösheten* inte sjunkit tillbaka till de nivåer som rådde före 1990-talskrisen. Utskottet gör bedömningen att arbetslösheten fortfarande befinner sig på en allt för hög nivå, men att positiva tecken finns även när det gäller denna utveckling. Arbetslösheten var 8,6 procent under det första kvartalet 2014, vilket var samma nivå som ett år tidigare. Utskottet kan dock konstatera att såväl regeringen som Konjunkturinstitutet, Arbetsförmedlingen och andra bedömare i sina prognoser förutser en långsamt sjunkande arbetslöshetsnivå till mellan 6 och 7 procent i slutet av prognosperioden (2018). Utskottet noterar att en arbetslöshet på ca 6 procent enligt nuvarande definition – i vilken även heltidsstuderande arbetssökande, ofta studenter på jakt efter några timmars extrajobb, inräknas – motsvarar en nivå på ca 4 procent enligt den arbetslöshetsdefinition som tillämpades i Sverige före 2007.

Utskottet noterar också att det i Arbetsförmedlingens månadsstatistik för april 2014 redan syns tecken på en ljusning när det gäller arbetslösheten. Enligt Arbetsförmedlingen var drygt 377 000 personer (16–64 år) inskrivna som arbetslösa, dvs. öppet arbetslösa eller deltagare i program med aktivitetsstöd, i slutet av april. Det är 23 000 färre än för ett år sedan. I relativa tal uppgick arbetslösheten till 8,0 procent av den registerbaserade arbetskraften, vilket är 0,5 procentenheter lägre än i fjol. Utskottet tycker att det är välkommet att minskningen är särskilt tydlig bland unga. Antalet inskrivna arbetslösa ungdomar i åldern 18–24 år uppgick till 80 000 i april, vilket är 9 000 färre än för ett

år sedan. Nedgången har skett både bland öppet arbetslösa och bland ungdomar i program. I relativa tal uppgick ungdomsarbetslösheten till 14,6 procent av den registerbaserade arbetskraften, en minskning med 1,9 procentenheter sedan samma månad förra året. Det är enligt utskottets mening hoppningivande att antalet inskrivna ungdomar nu minskar i snabb takt, dels eftersom ungdomsarbetslösheten är för hög, dels eftersom utvecklingen för ungdomar på arbetsmarknaden tenderar att förebåda utvecklingen för arbetsmarknaden som helhet. Utskottet noterar i sammanhanget att även antalet ungdomar mellan 15 och 24 år som uppgav sig vara arbetssökande i SCB:s arbetskraftsundersökning har minskat det senaste året och det första kvartalet 2014 var 160 000 personer, vilket motsvarar en ungdomsarbetslöshet på 25,7 procent. Som utskottet tidigare nämnt ingår dock även studenter på jakt efter några timmars extrajobb i denna kategori och antalet arbetssökande heltidsstuderande var över 90 000 personer. Andelen arbetssökande ungdomar som inte var heltidsstuderande utgjorde ca 11 procent av arbetskraften.

Utskottet återkommer nedan till effekten av regeringens sysselsättningspolitik, men övergår först till att behandla den förväntade utgiftsutvecklingen för perioden 2015–2018.

Utgiftsutvecklingen 2015–2018

När det gäller utvecklingen inom de två utgiftsområden som utskottet har beredningsansvar för kan konstateras att de mer betydande förändringar som sker i det medelfristiga perspektivet huvudsakligen beror på olika typer av makroekonomiska förändringar och volymförändringar.

När det gäller utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet kan utskottet konstatera att antalet nya asylsökande i Sverige under 2013 var det högsta sedan Balkankriget i mitten av 1990-talet och att antalet enligt regeringens bedömning förväntas förbli högt under hela prognosperioden 2015–2018. Som ett resultat av denna ökning kommer kostnaderna för etableringsinsatser att öka. Utskottet anser att det är viktigt att Sverige tar sitt ansvar för att hjälpa människor som flyr undan krig och umbäranden. Lika viktigt är att Sverige tar väl vara på den potential som nyanlända utgör, genom att tillhandahålla verktyg så att de snabbt kan etablera sig i det svenska samhället. Utskottet tar kraftigt avstånd från den utestängande, cyniska och kortsiktiga politik – där människor på flykt omtalas i termer av importerad arbetslöshet – som framförs i den sverigedemokratiska motionen i dessa delar.

När det gäller utvecklingen på utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv noterar utskottet att utgifterna för såväl de arbetsmarknadsrelaterade transfereringssystemen som de arbetsmarknadspolitiska insatserna beräknas sjunka under prognosperioden, huvudsakligen till följd av sjunkande arbetslöshet. Som både regeringen och Finanspolitiska rådet framhållit finns emellertid en viss risk för en mer negativ utveckling, vilket regeringen enligt utskottets mening bör ha beredskap för. Samtidigt anser utskottet att den princip som alliansregeringen tillämpat och fortsätter att tillämpa, enligt vilken volymen av de

arbetsmarknadspolitiska insatserna anpassas till konjunkturläget, borde vara självklar. Utskottet vill emellertid påminna om att den socialdemokratiska regeringen under mandatperioden 2002–2006 årligen ökade såväl antalet som andelen personer i arbetsmarknadspolitiska program, trots en stigande konjunktur (se yttr. 2007/08:AU1y). Utskottet kan konstatera att denna socialdemokratiska övertro på att i alla konjunkturlägen föra in arbetssökande i olika typer av åtgärder tycks bestå. Socialdemokraterna föreslår i den nu behandlade motionen 10 000-tals nya platser i olika åtgärder. Som utskottet tidigare noterat (senast i bet. 2013/14:AU2) har partiet krävt kraftiga volymökningar i fråga om yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning vid varje riksmöte – under såväl hög- som lågkonjunktur – sedan alliansregeringen tillträdde. Utskottet drog då slutsatsen att de grundläggande byggstenarna i den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken tycks vara desamma oavsett hur arbetsmarknaden utvecklas och oavsett konjunktur. Utskottet ser ingen anledning att dra någon annan slutsats nu.

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och uppföljning av sysselsättningspolitiken

Utskottet noterar med tillfredsställelse att den analys av regeringens sysselsättningspolitik som Finanspolitiska rådet nyligen presenterade på ett tydligt sätt sammanfaller med de bedömningar som regeringen själv gör i vårpropositionen. Det är välkommet att regeringens egna beräkningar på detta sätt bekräftas av oberoende forskare och utskottet kan konstatera att det stärker trovärdigheten i regeringens analys.

Utskottet noterar att rådet i huvudsak ger sitt stöd till den politik för starka finanser och en tydlig arbetslinje som regeringen fört under de senaste två mandatperioderna. Rådet gör bedömningen att arbetskraftsdeltagandet, sysselsättningsgraden och antalet arbetade timmar har utvecklats förhållandevis väl under lågkonjunkturen. Flera länder hade, till skillnad från Sverige, fortfarande 2013 både ett lägre arbetskraftsdeltagande och en lägre sysselsättningsgrad än 2006.

Utskottet vill med anledning av vad som anförs i den socialdemokratiska motionen fästa partiets uppmärksamhet på att när hänsyn tas till den demografiska utvecklingen blir den svenska utvecklingen än mer tydligt positiv. Av den information som lämnades av SCB vid utskottets sammanträde den 24 oktober 2013 framgick bl.a. att den åldersgrupp som är allra mest aktiv på arbetsmarknaden (personer i åldersgruppen 25–64 år) har minskat i Sverige som en andel av alla personer i åldern 15–74 år med 4 procentenheter mellan 2001 och 2012. Motsvarande nedgång i resten av Norden är mindre, och i resten av Europa observeras i stället en uppgång. När Finanspolitiska rådet i sin analys korrigerar utvecklingen för demografins inverkan från 2006 och framåt leder det till att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden justeras upp. Arbetskraftsdeltagandet visar då en större ökning sedan 2006 (med drygt 2 procentenheter i stället för den faktiska ökningen på knappt 1 procentenhet).

Den justerade sysselsättningsgraden visar enligt rådet en ökning med drygt 1 procentenhet.

Rådets sammanfattande förklaring till den gynnsamma utvecklingen under lågkonjunkturen när det gäller arbetskraftsdeltagandet, sysselsättningsgraden och antalet arbetade timmar är att goda offentliga finanser har möjliggjort en effektiv stabiliseringspolitik och att regeringens reformer, i synnerhet jobbskatteavdragen, troligen har bidragit till utvecklingen. Utskottet noterar att rådet anger att det tidigare bedömt att de sysselsättningseffekter som regeringen räknar med som en konsekvens av jobbskatteavdragen verkar rimliga och att rådet inte ser någon anledning att ändra den bedömningen i ljuset av utvecklingen under senare år. Rådet delar därför regeringens bedömning att jobbskatteavdragen bör ha haft en betydande effekt på sysselsättningen. Utskottet instämmer i denna bedömning.

Såväl regeringen som Finanspolitiska rådet konstaterar att arbetslöshetsutvecklingen inte varit lika gynnsam. Det finns enligt utskottets bedömning flera orsaker till detta som på olika sätt kan härledas till den djupa lågkonjunktur som Sverige och Europa genomgått, bl.a. fortsatt låg efterfrågan, försämrad matchning och förändrad sammansättning av den grupp som söker arbete. Av Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsrapport 2014 framgår exempelvis (s. 19 f.) att vad myndigheten definierar som utsatta grupper – personer med förgymnasial utbildning, äldre (55–64 år), utomeuropeiskt födda och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga – har fortsatt att öka sedan lågkonjunkturen, medan arbetssökande som står närmare arbetsmarknaden minskat sedan 2010. Trendmässigt har andelen inskrivna som tillhör någon utsatt grupp enligt myndigheten ökat med drygt 16 procentenheter, från knappt 47 procent 2004 till 63 procent 2013.

Mot denna bakgrund instämmer utskottet i regeringens bedömning att den förda arbetsmarknadspolitiken verkar i rätt riktning, men att utmaningar kvarstår. Utskottet noterar att en rapport från IFAU visar att nystartsjobben har minskat arbetslösheten och ökat sysselsättningen. En annan indikator på att arbetsmarknadspolitiken verkar i rätt riktning är att sökaktiviteten bland de arbetslösa ligger på en högre nivå nu än före 2007, vilket är en förutsättning för en väl fungerande matchning. Det är också positivt att andelen som lämnat garantierna för subventionerat och osubventionerat arbete ökade 2009–2013 i garantins samtliga faser. Utskottet delar emellertid regeringens bedömning att mer behöver göras, i form av bl.a. fortsatta kvalitetshöjande åtgärder inom utbildningssystemet, insatser för att underlätta utrikes föddas etablering och förbättrade möjligheter för personer med funktionsnedsättning att få ett arbete.

Utskottet noterar att det i de socialdemokratiska och miljöpartistiska motionerna felaktigt påstås bl.a. att utanförskapet har ökat under regeringens tid vid makten. Utskottet kan konstatera att regeringen i vårpropositionen pekar på tydliga indikationer på motsatsen (s. 249). En sådan indikator är att antalet personer som får ersättning från vissa trygghetssystem (mätt i termer av helårsekvivalenter) har minskat sedan 2006. Som regeringen påpekar är det allvarigare om personer är långvarigt försörjda av olika trygghetssystem än

om ersättningsperioderna är korta. Det är därför enligt utskottets mening glädjande att kunna konstatera att både antalet kortvariga- och långvariga ersättningsperioder har minskat sedan mitten av 2000-talet. Antalet personer med ersättningsperioder som är längre än ett år har enligt regeringen trendmässigt minskat sedan 2005. De korta ersättningsperioderna minskade från 2003 till början av 2008, men började sedan öka igen när arbetslösheten steg under finanskrisen. Med en förbättrad konjunktur och fortsatta åtgärder från regeringens sida förefaller det sannolikt att även de korta ersättningsperioderna kan minska under kommande år.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts delar utskottet regeringens bedömning att den huvudsakliga inriktningen av sysselsättningspolitiken bör ligga fast. Regeringens fokus på att genom en tydlig arbetslinje öka incitamenten att gå från utanförskap till arbete och på att öka efterfrågan på arbetskraft genom att göra det lättare och billigare att anställa är enligt utskottets bedömning rätt väg att gå även i det fortsatta arbetet.

Oppositionspartiernas förslag till riktlinjer

Utskottet kan inledningsvis konstatera att oppositionspartiernas motionsförslag i de delar som berör utskottets beredningsområde kännetecknas av stora inbördes olikheter. Det finns därmed inget gemensamt alternativ till regeringens politik när det gäller riktlinjerna för den ekonomiska politiken som kan jämföras med Alliansens arbetslinje. Mellan oppositionspartiernas mer konkreta förslag på sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet finns heller inte många likheter. Det som trots allt tycks vara den förenande länken mellan oppositionspartiernas visioner om vilken inriktning den ekonomiska politiken bör ha är deras krav på höjda skatter – som gör det mindre lönsamt att arbeta och dyrare att anställa – för att finansiera olika typer av höjda ersättningar. Deras ekonomiska politik handlar om en åtstramning av såväl efterfrågan som produktion för att finansiera utbyggda ersättningssystem. Utskottet kan inte ställa sig bakom en sådan prioritering, eftersom den riskerar att leda till högre arbetslöshet och lägre sysselsättning. Enligt utskottets mening är oppositionspartiernas politik en bakvänd politik som varken tar ansvar för jobb eller trygghet.

Utskottet noterar att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet i olika grad vill förändra det finanspolitiska ramverk som tjänat Sverige väl. Det vore enligt utskottets mening olyckligt att på detta sätt riskera den ansvarsfulla finanspolitik som enligt bl.a. Finanspolitiska rådet gjort det möjligt för Sverige att komma igenom en mycket djup ekonomisk kris med begränsade negativa effekter på arbetsmarknaden. Utskottet vill påminna om att siffersatta mål för sysselsättningspolitiken som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tycks förorda har prövats av tidigare socialdemokratiska regeringar. Som utskottet tidigare berört (yttr. 2011/12:AU6y) införde den dåvarande socialdemokratiska regeringen våren 1996 ett mål om att halvera den öppna arbetslösheten mellan 1994 och 2000 (prop. 1995/96:207). Detta mål kompletterades senare med ett

80-procentsmål för sysselsättningen (prop. 1998/99:1). Utskottet kan konstatera att dessa mål, i synnerhet målet för arbetslösheten, blev styrande för politiken på ett för de arbetslösa mycket olyckligt sätt. Ett problem är enligt utskottets mening att dessa mål inte förmedlade vad sysselsättningspolitiken avsåg att åstadkomma, i synnerhet eftersom målen kunde uppfyllas utan att fler människor började arbeta. Arbetslöshetsmålet kunde t.ex. uppfyllas genom att arbetslösa personer flyttades till arbetsmarknadspolitiska program. De mål som nu föreslås är behäftade med samma typ av problem.

Utskottet noterar att Socialdemokraterna traditionsenligt betonar höjda bidrag och en överksam arbetsmarknadspolitik, och att praktiskt taget varje bidragssystem ska byggas ut. Den breda utbyggnaden av bidragssystemen ska finansieras genom höjda skatter på sådant som skapar arbeten för ungdomar, som höjda arbetsgivaravgifter för unga och höjd restaurangmoms. Att höja skatterna på arbete och efterfrågan för att kraftigt bygga ut socialförsäkringsystemet rimmar enligt utskottets mening illa med en politik vars övergripande mål ska vara att nå full sysselsättning. Hur denna socialdemokratiska bidrags- och skattehöjningspolitik ska lyckas med föresatsen att nå lägst arbetslöshet i EU framstår som oklart. Enligt utskottets mening bygger välstånd på arbete, inte på att trycka ut människor i utanförskap.

Utskottet välkomnar att Miljöpartiet i sin motion visar en gryende insikt om att reformutrymmet för de kommande åren är begränsat och att nya initiativ, som regeringen framhållit, därför kommer att behöva finansieras krona för krona. Partiet väljer att senarelägga en del av sina förslag, när det exempelvis gäller att anslå mer pengar till dem som inte arbetar. Samtidigt är dessa senareläggningar så begränsade att de knappast utgör grunden för en ansvarsfull finanspolitik. Även om det enligt utskottets mening inte saknas goda inslag i Miljöpartiets politik kan helheten sammanfattas med att det kommer att bli dyrare för företag att verka och anställa. I sin motion föreslår Miljöpartiet bl.a. kraftigt höjda bensin- och transportskatter som skulle slå hårt mot svensk produktion samtidigt som bidragssystemen byggs ut. Den uppenbara effekten av att på detta sätt göra det dyrare och mindre lönsamt att arbeta är att människor lämnar arbetsmarknaden, vilket i sin tur betyder att arbetslösheten ökar och sysselsättningen minskar. Därtill indikerar formuleringar om rätt till deltid och en generell tveksamhet till värdet av arbete att Miljöpartiets politik skulle försämra möjligheterna till en hög sysselsättning i Sverige.

Sverigedemokraternas förslag på sysselsättningsområdet präglas, enligt utskottets mening, av en brist på ekonomiskt ansvarstagande genom orealistiska besparingar på migrations- och integrationsområdena. Partiets lösning på arbetslösheten, liksom på de flesta andra samhällsproblem, tycks vara en kraftig minskning av asyl- och anhöriginvandringen. En återgång till en behovsprövad arbetskraftsinvandring och en mer reglerad asyl- och anhöriginvandring ska finansiera populistiska förslag på olika områden. Utskottet ställer sig starkt avvisande till denna inhumana, orealistiska och ansvarslösa politik. Enligt utskottets mening utgör nyanlända en stor resurs för Sveriges ekonomi och för

mångfalden i samhället. Till skillnad från Sverigedemokraterna välkomnar utskottet att människor med andra erfarenheter och kunskaper ges möjlighet att bidra såväl kulturellt som ekonomiskt till vår gemensamma framtid. Utskottet noterar att antalet sysselsatta utrikes födda i Sverige första kvartalet 2014 uppgick till hela 759 000 personer och att den sysselsättningsökning som skett under senare år till stor del utgjorts av utrikes födda. Utskottet vill understryka att en fortsatt förbättrad etablering av nyanlända är grundläggande för att vi ska kunna ta till vara den resurs som de utgör på den svenska arbetsmarknaden, inte minst mot bakgrund av den demografiska utvecklingen på sikt.

Även Vänsterpartiets förslag på sysselsättningsområdet präglas, enligt utskottets mening, av en brist på ekonomiskt ansvarstagande, bl.a. i form av att partiet avvisar det ekonomisk-politiska ramverk som utgör grunden för Sveriges starka offentliga finanser. Utskottet konstaterar att den vänsterpartistiska arbetsmarknadspolitiken präglas av en traditionsenlig vilja att genomgående ersätta arbetslinjen med en bidrags- och passivitetslinje. Liksom tidigare förordar partiet genomgripande förändringar av Alliansens jobbskapande reformer i arbetslöshetsförsäkringen och en omfattande återuppbyggnad av traditionella arbetsmarknadspolitiska insatser med dokumenterat svaga resultat. Den samlade effekten av Vänsterpartiets politik kommer enligt utskottets bedömning bli att arbetssökande låses fast i bidragsberoende och passiviserande åtgärder. Att politiken föreslås bli finansierad genom hårdare beskattning av arbete – i form av bl.a. att av jobbskatteavdragen slopas och att socialavgifterna för unga sätts ned – förstärker ytterligare bilden av ett parti som inte förmår att ta ansvar för att hjälpa människor från utanförskap till jobb. Enligt utskottets mening behöver Sverige mer arbete, mer produktion, mer välfärd, fler människor på arbetsmarknaden, högre sysselsättning och lägre arbetslöshet. Då ska man inte föra en politik som Vänsterpartiets, som beskattar bort jobb och trycker ut människor från arbetsmarknaden.

Sammanfattning

Enligt utskottets sammanfattade bedömning är regeringens politik den som har störst förutsättningar att motverka arbetslöshet och erbjuda nya vägar tillbaka till arbetsmarknaden för dem som befinner sig utanför den. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar som berör utskottets ansvarsområde och anser att förslaget bör tillstyrkas. Utskottet avvisar oppositionspartiernas förslag i motsvarande delar och anser att dessa förslag bör avstyrkas.

Stockholm den 27 maj 2014

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Jessica Polfjärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jessica Polfjärd (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Katarina Brännström (M), Gustav Nilsson (M), Patrik Björck (S), Christer Nylander (FP), Ann-Christin Ahlberg (S), Annika Carlsson (C), Johan Andersson (S), Hanif Bali (M), Mehmet Kaplan (MP), Andreas Carlson (KD), Kerstin Nilsson (S) och Ali Esbati (V).

Avvikande meningar

1. Riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (S)

Ylva Johansson (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Andersson (S) och Kerstin Nilsson (S) anför:

Vi socialdemokrater sätter ett mål främst: Sverige ska ha lägst arbetslöshet i EU 2020. Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är ett hårt mål, men det är ett mål vi ska nå. Ingen människa ska berövas möjligheten att forma sitt eget liv. Ordning och reda i statsfinanserna är grunden för vår sysselsättningspolitik. Vi kommer att investera i en aktiv näringspolitik som ökar efterfrågan på arbetskraft. Vi kommer att investera i utbildning för att företag ska kunna växa med rätt kompetens, och vi kommer att göra nödvändiga investeringar i infrastruktur, nya bostäder och klimatinsatser.

Trots en allt bättre konjunkturutveckling i Sverige består de strukturella problemen i svensk ekonomi. Arbetslösheten, särskilt bland ungdomar, har bitit sig fast på en hög nivå och antalet långtidsarbetslösa har nästan tredubblats under regeringens tid vid makten. Frånvaron av en aktiv politik för bättre matchning – med insatser inom utbildning, omskolning och kompetensutveckling – bidrar till att många människor fastnar i arbetslöshet. Två förändringar på den svenska arbetsmarknaden är särskilt problematiska: dels står allt fler unga utan arbete, dels är allt fler människor arbetslösa allt längre. En ny årskull studenter kommer i vår att lämna gymnasieskolan, och alltför många riskerar att stängas ute från den möjlighet till gemenskap, egen försörjning och bostad som ett jobb innebär. Risken är att många fastnar i passivitet som bryter ned arbetsförmågan och självkänslan. Sedan 2007 har antalet arbetslösa som varit arbetssökande längre än 24 månader nästan tredubblats och under de senaste åren har antalet etablerat sig på en högre nivå, ca 70 000 arbetslösa. Samtidigt som arbetslösheten är hög finns det ett stort antal lediga jobb i ekonomin. Riksbanken, Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen rapporterar att antalet vakanser i den svenska ekonomin har legat på en mycket hög nivå sedan mitten av 2012. Matchningen av lediga jobb mot jobbsökande har dock försämrats i Sverige sedan 2007.

Regeringen har under samma period trappat ned satsningar på arbetsmarknadsutbildning och anställningsstöd till förmån för fas 3. Samtidigt används inte en stor del av de medel som avsätts till Arbetsförmedlingen på grund av en missriktad detaljstyrning av myndigheten. Behovet av reformer av Arbetsförmedlingen är betydande. Sedan 2007 har platserna inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen minskat från ca 11 000 till ungefär 6 000. Detta är en bidragande orsak till att matchningen på arbetsmarknaden har försämrats. Regeringens utbildningspolitik är sannolikt också en bidragande orsak. En annan viktig förklaring till att arbetsmarknadens funktionsätt försämrats är omläggningen av arbetsmarknadspolitik från aktiva insatser till passiva åtgärder.

Full sysselsättning är den ekonomiska politikens viktigaste mål. Men under 20 år har Sverige haft högre arbetslöshet och lägre sysselsättning, än vad som var fallet före 1990-talskrisen även i perioder med stark BNP-tillväxt. För att den samlade ekonomiska politiken ska ta tydligare steg mot full sysselsättning behöver ett sysselsättningspolitiskt ramverk utvecklas. Ett sysselsättningspolitiskt ramverk med ett övergripande mål som tydliggör politikens inriktning skulle stärka styrningen inom Regeringskansliet och myndigheterna och bidra till att lyfta fram nya förslag som verkar i riktning mot målpuppfyllelse. Det sysselsättningspolitiska ramverket ska byggas kring ett tydligt mål för jobben: Sverige ska mellan 2014 och 2020 öka antalet människor som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin så mycket att vi når lägst arbetslöshet i EU.

Ett ambitiöst mål ska följas av en kraftfull politik med fokus på jobben. För att öka efterfrågan krävs en aktiv näringspolitik och samverkan mellan politik, näringsliv, akademi och arbetsmarknadens parter. Trots att Sverige har hög arbetslöshet har många arbetsgivare svårt att hitta personal. En fungerande utbildningspolitik och en effektiv arbetsmarknad är avgörande om vi ska kunna komma till rätta med arbetslösheten. Vi vill göra omfattande satsningar inom skola och utbildning och satsa på en effektiv arbetsförmedling så att människor kan ta de jobb som finns och de nya som växer fram. För att upprätthålla Sveriges konkurrenskraft på sikt krävs att vi gör nödvändiga investeringar i exempelvis infrastruktur för fungerande transporter, nya bostäder och klimatinvesteringar.

Ungdomsarbetslösheten är ett slöseri både för den som drabbas och för hela Sverige. Därför vill vi införa en 90-dagarsgaranti. Den som är ung och utan arbete ska senast efter 90 dagar erbjudas ett riktigt jobb, en utbildning som leder till jobb eller en kombination av utbildning och praktik som leder vidare till jobb. Den som inte antar detta erbjudande förlorar rätten till ersättning. Fas 3 är ekonomiskt oansvarigt och ett slöseri med människors tid och handlingskraft. Det finns meningsfulla uppgifter i kommunerna och i den ideella sektorn som behöver utföras och som skapar värde i samhället. Därför vill vi investera i extratjänster, riktiga jobb med riktig lön där den som jobbar får göra riktig nytta. En bra arbetslöshetsförsäkring bidrar till omställning i ekonomin, lägger grunden för ordning och reda på arbetsmarknaden och är en viktig beståndsdel i ett modernt välfärdssamhälle. En stark försäkring vid arbetslöshet gör att den inhemska konsumtionen hålls uppe även vid internationella ekonomiska kriser. Att regeringen tvingade ut en halv miljon svenskar från a-kassan före finanskrisen, gjorde att krisen slog hårdare och blev djupare för Sveriges del än den hade behövt bli. Vi kommer att förbättra arbetslöshetsförsäkringen genom förslag om höjd ersättningsnivå och höjt tak.

Vi ställer oss bakom Socialdemokraternas förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Vi tillstyrker därför motion 2013/14:Fi13 (S) och avstyrker propositionen i berörda delar.

2. Riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (MP)

Mehmet Kaplan (MP) anför:

Miljöpartiet de gröna har en vision för Sverige där ett hållbart samhälle skapas som möter klimatutmaningen, ger alla barn en ärlig chans i skolan och skapar förutsättningar för nya jobb. Den svenska ekonomin måste moderniseras så att nya hållbara jobb skapas i växande företag.

Arbetslösheten ligger i dag på runt 8 procent och är därmed ungefär 2 procentenheter högre än när Alliansen år 2006 gick till val på att bekämpa massarbetslösheten. Sysselsättningen, mätt med det internationellt jämförbara måttet sysselsättningsgrad, var i princip oförändrad mellan 2006 och 2013. För en regering som sagt sig prioritera fler jobb får det sägas vara ett mycket klen resultat. Samtidigt har långtidsarbetslösheten ökat bland både unga och äldre. Ytterligare ett viktigt mått på problemen på arbetsmarknaden för unga är hur många unga som varken arbetar eller studerar. Under perioden 2007–2012 har denna andel legat oförändrad runt 8 procent. Att en så stor andel av de unga varken studerar eller arbetar är ett av regeringens största misslyckanden på arbetsmarknadsområdet. En ökning av långtidsarbetslösheten och utanförskapet är djupt problematisk både för individen och för samhället. För individen, inte minst för unga, innebär långtidsarbetslöshet sämre självkänsla, sämre ekonomi och större svårigheter att få jobb i framtiden. För samhället ökar risken för att människor hamnar permanent utanför arbetsmarknaden kraftigt ju längre tid de befinner sig i arbetslöshet. Det kräver också betydligt mer resurser från samhällets sida att få tillbaka en person från långvarig arbetslöshet. Parallellt, som en spegling av relativt hög arbetslöshet och besvärande långtidsarbetslöshet, finns fortsatta problem med matchning på svensk arbetsmarknad. För individer på arbetsmarknaden betyder den bristande matchningen att allt fler inte får utvecklas inom det område som de är utbildade och kanske är mest motiverade inom. Trots dessa allvarliga tecken, och trots att jobben är en av väljarnas viktigaste frågor i EU-valet och riksdagsvalet, har debatten om jobben svalnat.

Med en arbetslöshet på över 8 procent behövs en aktiv politik för nya jobb i närtid. Miljöpartiet gör investeringar i välfärd och gröna sektorer, vilket skapar nya jobb i hela landet på kort och lång sikt inom både privat och offentlig sektor. På kort sikt skapar dessa investeringar 30 000 nya jobb, och genom att satsa på utbildning och kompetens blir dessutom jobben tillgängliga för fler.

Miljöpartiet har en kraftfull politik för att bryta ungdomsarbetslösheten som grundar sig på fler jobb, bättre matchning och fler utbildningsplatser. Nyckeln till fler jobb finns i småföretagen, men svensk politik fungerar fortfarande som under industrisamhället. Inställningen att alla ska bli ”anställningsbara” räcker inte. Många unga kan och vill driva företag men regelkrångel, byråkrati och ekonomisk osäkerhet gör att de flesta inte vågar. Sverige behöver en anda där

egenföretagande är ett positivt och attraktivt yrkesval, inte en ”sista utväg” för arbetsökande.

Miljöpartiet vill minska avståndet mellan utbildning och arbetsliv. Sommarjobb är många ungas första kontakt med arbetslivet och ger ungdomar möjlighet till egen försörjning och något meningsfullt att göra när möjligheterna till fritidsaktiviteter minskar under sommaren.

Miljöpartiet vill stötta unga med goda affärsidéer och vill därför införa ett statligt företagslån för unga, med villkor som liknar CSN:s studielån. Man bör också slopa egenavgifterna under de första två åren för alla nystartade enmansföretag med ägare under 26 år, samt utveckla starta eget-bidraget genom att sänka åldersgränsen till 20 år och slopa kravet på att vara arbetslös.

Miljöpartiet föreslår att Arbetsförmedlingen samverkar med kommunerna om s.k. startcentraler. På startcentralerna ska all kompetens finnas samlad under ett tak, alltifrån arbetsförmedlare till socionomer. Där ska även finnas företagslotsar som hjälper företag att hitta rätt i den byråkratiska djungeln. Startcentralerna ska placeras i områden med hög arbetslöshet, exempelvis förorter- nas miljonprogram. Miljöpartiet vill även se en branschriktad jobbutbildning med fokus på just upprustning.

Miljöpartiet har en offensiv politik för en jämställd arbetsmarknad, med förslag bl.a. om en tredelad föräldraförsäkring som ökar incitamenten för män att ta ökat ansvar för hem och familj. Politiskt styrda arbetsgivare måste avsätta resurser för jämställda löner. Miljöpartiet vill lagstifta om kvotering av kvinnor till bolagsstyrelser i både offentliga och privata börsnoterade bolag och vill också ta initiativ till ett handslag för jämställda löner mellan fackförbund och arbetsgivare. Det är vidare viktigt att komma till rätta med arbetsmiljön i de kvinnodominerade branscherna, framför allt vård och omsorg, där många kvinnor sliter ut sig eller arbetar ofrivillig deltid. Miljöpartiet vill öka bemanningen och ge möjlighet till kompetensutveckling inom äldreomsorgen. Miljöpartiet vill öka människors möjlighet att bestämma över sin arbetstid genom rätt till heltid och rätt till deltid samt införa kraftfulla regler för att stävja missbruket med visstidsanställningar och delade turer. Därtill behövs även aktiva åtgärder för att fler män ska välja kvinnodominerade utbildningar och yrken.

Jag ställer mig bakom Miljöpartiets förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Jag tillstyrker därför motion 2013/14:Fi14 (MP) och avstyrker propositionen i berörda delar.

3. Riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V)

Ali Esbati (V) anför:

Efter snart åtta år av borgerlig regering kan konstateras att den förda politiken har inneburit att arbetslösheten har ökat med 77 000 personer. Särskilt oroande är den kraftiga ökningen av antalet långtidsarbetslösa. Antalet personer som varit utan arbete mer än ett år har ökat med över 100 procent sedan 2006. Trots

massarbetslöshet präglas regeringens politik av brist på samhällsnyttiga investeringar som kan skapa jobb. I stället ökar de ekonomiska klyftorna och tryggheten har försämrats för alla. Inkomstgapet mellan kvinnor och män har ökat kraftigt, och allt fler barn växer upp i fattigdom. Unga får allt svårare att etablera sig i arbetslivet och skaffa en egen bostad. Vänsterpartiet vill gå en annan väg och motsätter sig att det privata vinstintresset tillåts styra i välfärden och att gemensamma skattemedel slösas bort. Huvuduppgiften för den ekonomiska politiken ska vara att bekämpa arbetslösheten.

Trygghet i anställningen är av stor vikt för individen och för hela samhället, eftersom det ökar möjligheterna till utveckling och omvandling av arbetsmarknaden. Under de senaste två decennierna har dock utvecklingen gått i en annan riktning. Massarbetslösheten, tillsammans med bl.a. försämringar i lagen om anställningsskydd och en bristfällig reglering vid in- och uthyrning av arbetstagare, har bidragit till att otryggheten på arbetsmarknaden har brett ut sig.

Det överordnade målet för den ekonomiska politiken borde vara full sysselsättning. Vänsterpartiet menar därför att de finanspolitiska ramverken behöver kompletteras med ett ramverk för full sysselsättning. Det bör skrivas in i budgetlagen att regeringen till riksdagen två gånger per år ska presentera en åtgärdsplan för full sysselsättning. Åtgärdsplanerna bör också innehålla olika medelfristiga mål, bl.a. för arbetslöshet, sysselsättningsgrad och undersysselsättning. Vänsterpartiet föreslår att överskottsmålet ersätts med ett medelfristigt mål för de offentliga finanserna, där dessa i normalfallet ska vara i balans över en konjunkturcykel. Riksbankslagen behöver kompletteras med en explicit målvariabel för den reala ekonomin. Vänsterpartiet menar att ett mål för sysselsättningen är det mest lämpliga målet för den reala ekonomin. Detta mål ska inte vara underordnat målet om prisstabilitet. Därtill behöver nivån på inflationsmålet höjas.

Den borgerliga regeringens satsningar på jobbgaranti och sänkta arbetsgi-varavgifter för unga har inte haft någon effekt på ungdomsarbetslösheten. Det som krävs för att komma till rätta med den höga ungdomsarbetslösheten är framför allt en politik för fler jobb i Sverige. Men det behövs också en aktiv utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som rustar arbetslösa ungdomar för framtiden och erbjuder dem en väg in i arbetslivet. Med vår politik kommer alla unga arbetslösa att erbjudas ett jobb eller en utbildningsplats inom 90 dagar.

Arbetsmarknadsutbildning är ett av de viktigaste verktygen i en aktiv arbetsmarknadspolitik och leder i hög utsträckning till arbete. Vänsterpartiet föreslår att antalet platser fördubblas jämfört med i dag. Vänsterpartiet är också starkt kritiskt till regeringens experiment med s.k. kompletterande aktörer och privata jobbcoacher, vilket har lett till att man öppnat för möjligheten att tjäna pengar på arbetslösheten. De s.k. garantiprogrammen hos Arbetsförmedlingen ska avvecklas och i stället ska man ha större frihet att erbjuda arbetslösa aktiva insatser som utbildning, riktat anställningsstöd eller praktik vid den tidpunkt

som efter en individuell bedömning anses lämpligt utan att invänta en fast tidsgräns. Vänsterpartiet vill även genomföra ett treårigt program för generationsväxling i arbetslivet.

Alla ska kunna lita på att arbetslöshetsförsäkringen erbjuder rimliga villkor. En frivillig arbetslöshetsförsäkring som ger inkomstrygghet vid arbetslöshet är en central del av den svenska arbetsmarknadsmodellen och avgörande för den enskildes trygghet och handlingsutrymme. Vänsterpartiet anser att arbetslöshetsförsäkringen behöver reformeras i grunden. Det är dock nödvändigt att snarast genomföra ett antal förändringar i syfte att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en inkomst- och omställningsförsäkring.

Vänsterpartiet föreslår att det införs en absolut gräns för hur länge en och samma person kan vara visstidsanställd, oavsett form, innan anställningen övergår i ett fast jobb, och att det införs tydliga kriterier för när en anställning får vara tidsbegränsad. Även reglerna för inhyrning av personal från bemaningsföretag bör skärpas, bl.a. så att inte permanent behov av arbetskraft täcks genom inhyrning

Arbetslösheten är i dag skyhögt för personer med funktionsnedsättning. Utgångspunkten måste vara ett tillgängligt samhälle och arbetsliv som från början har en planering för den mångfald av funktionsvariationer som finns. Den s.k. FunkA-utredningens förslag om bl.a. moderniserade lönesubventioner och effektivare administration av hjälpmedel måste genomföras.

Det viktigaste för en fungerande inkludering är en generell välfärdspolitik tillsammans med aktiva insatser mot diskriminering. För att komma till rätta med diskrimineringen krävs ett systematiskt och långsiktigt arbete. Det är också avgörande att diskriminering kostar. Det behövs därför både förebyggande åtgärder, insatser för att beivra diskriminering och större möjligheter att se till att den som diskrimineras får betala för det.

Vänsterpartiet vill genomföra ett antal strategiskt viktiga reformer för att minska löne- och inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män och omfördela ansvaret för det obetalda hemarbetet. Ett exempel är att individualisera föräldraförsäkringen, så att det blir en självklarhet för både kvinnor och män att ta ansvar för sina barn. Vänsterpartiet vill också bl.a. stärka rätten till fast anställning och heltidsarbete. Otrygga anställningar, oregelbundna arbetstider och deltid är betydligt vanligare i kvinnodominerade yrken och är en stor del av förklaringen till kvinnors lägre inkomster. Vänsterpartiet menar att Medlingsinstitutets uppdrag måste förtydligas, så att det klart framgår att en ansvarsfull lönebildning innefattar en utjämning av de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno respektive mansdominerade yrken.

Jag ställer mig bakom Vänsterpartiets förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Jag tillstyrker därför motion 2013/14:Fi11 (V) och avstyrker propositionen i berörda delar.